

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Postilla super actus apostolorum, epistolas canonicae et apoclypsim - Cod. Aug. pap. 82

Nicolaus <de Lyra>

[Reichenau], [15. Jahrh.]

Postilla super Canonicas Epistolas: Iacobus

[urn:nbn:de:bsz:31-75496](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-75496)

et p[er]ca rediit comam. et circa fino
 mpy nexoms ap[osto]l[us] cu[m] beato petro
 per martini[us] palma[m] transiit ad glo-
 riam ad quam nos perducit qui cu[m]
 p[at]re et sp[iritu] sancto uiuit et regnat
 in secula seculor[um] amen

**Exphiat postilla fratris nicolai
 deloria super actus ap[osto]lor[um]**

**Inapit postilla venerabilis doctoris
 et mag[istri] nicolai deloria super cano-
 nicas et p[ri]mo super canonicas iacobi
 ap[osto]li gl[os]is**

Johannes a[n]t[oni]

quatuor sunt
 minima terre
 et ip[s]a sunt sa-
 pientiora sapie-
 tibus p[ro]ph[et]iar[um]
 xxxvii Septe
 ep[isto]le que
 r[ati]o[n]es et cano-
 n[ic]e m[an]cipant[ur]
 edite sunt a
 quatuor ap[osto]lis
 iacobo petro iohanne iuda et m[arc]o
 vno libro tollorantur Igitur de eor[um]
 actibus m[an]ifestat[ur] m[an]ifestat[ur] Nam actor p[ri]-
 cipalis est sp[iritus] sanctus potest
 conuenienter dici uerbum ap[osto]lor[um] Qu-
 tuor sunt minima terre et Circa
 astos ap[osto]los tria notant[ur] mimerac[i]o[n]e
 typus ubi quatuor sunt humilitatis
 actus ubi minima terre Contemplac[i]o[n]is
 expressus ubi et ip[s]a sunt sapientiora
 sapientibus Circa p[ri]mo sciendum
 q[uo]d quaternarius e[st] p[ri]mus m[an]ifestat[ur] quada-
 tus quia consurgit exoductu p[ri]mo m[an]i-
 f[est]at[ur] in se ip[s]o Bis duo em[en] qua-
 tuor sunt Quadratura perfectionem
 uirtutis figurat Unde aristoteles
 p[ro]p[ter] p[ri]mo eth[ic]o[m] uirtuosum uocat
 quadratum dicens Qui utiq[ue] ad bonum
 et quadratus sine uirtutis Nam sic
 corpus quadratum in quolibet lato op-
 time sedet Ita uirtuosus in quolibet
 casu et forma bene se h[ab]et Ipsi uero
 ap[osto]li fuerunt uirtute perfecti q[uo]d
 quod in multis quaternariis sunt
 figurati Ipsi em[en] sunt quatuor flu-
 uij paradisi aqua sapientie milita-
 te ecclesiam militantem Genes
 p[ri]mo Quatuor aurei cantu[m] in arche
 testamenti que x[rist]us e[st] laudibus

existentes Goodi xxxv Quatuor veteri
 reli mortuos vivificantes Ezechielis x
 xxxvii Quatuor viri in fornace tribu-
 lationis illesse per mandata Danielis
 in Vbi dicitur qd species vnius . qua-
 si species filii dei Quia beatus iacobus
 dei filio xpo. ressi in forma et figura co-
 poris fuisse dicitur similis hii sunt
 quatuor fabri cornu peccatoru dei-
 tientes Zacharie pmo Et alij plures
 quaternarij possent ad ppointi indu-
 ti de sacra scriptura sed isti sufficiat
Circa p dnm sciendu qd humilitas
 e doctor et custos omni virtutu Gre-
 gorius Qui ceteras virtutes sine hu-
 militate congregat qd pulverem in
 cornu portat Isti vero quatuor
 apti sicut ex corp artibus et doctrina
 patet fuerunt humilissimi qd notatur
 cum dicitur mma terre Vnde potuit
 quilibet corp dicere illud pma corp
 xov Ego sum mmius aplor sicut
 em apti de n pior que sunt mma
 quantitate et maxima virtute Et
 isti apti per veram humilitate mmi
 fuerunt in sua reputate et maxi
 per suam predicatone in fidelium ml-
 tiplicatone Secundu illud ysaie xl
 humilis est in mille . et pusillus
 ingentem fortissimam **C**irca ter-
 tiu con siderandum Quod sicut dicit
 psalmus xvi Vbi humilitas abi sa-
 pientia Apster quod circa ipas a-
 postolos p actum humilitatis nota
 excessus contemplationis cum dicit
 Et ipa sunt sapientia sapientibus
 Sapientes autem huius mundi repu-
 tati sunt philosophi . qui tu adue-
 ram sapientiam qd xpus e non

attigerunt Secundu quod dicit re-
 rominus in epistola ad paulum de oibz
 sacre scripture libris . Hec doctus plo
 nesciuit . Hec demostenes eloquens
 ignoravit Isti autem apti hanc sa-
 pientiam attigerunt Et sic sapientes
 sapientibus fuerunt De quo patet ex
 pom Quod dicit pma thoz pmo Quod
 stultum e dei . sapientius e hominibus
 Dei autem fuerunt et sunt isti apti .
 tamq membra pncipalia corporis eius
 miseri Et licet stulti ac stolidi fuerunt
 a mundi sapientibus reputati . tamen fue-
 runt sapientissimi Sapientia em phi-
 losophor . ppter quod dicitur terna ai-
 malis et diabolica iacobus in Sapientia
 vero aplor fuit desu sum descendeb
 apre humini . corp montibus impressa
 per spm sanctu sanctu ppter quod fi-
 it pudica . pacifica . modesta . suadibilis
 bonis consensio plena misericordia et
 bonis fructibus . quibus perfecte fruunt
 electi manna glorie celestis ad quam
 nos perducatur it **Jacobus aplice**

Capitulu pmi et cetera

Jacobus aplice ressi xpi . liber
 iste dividitur in quatuor partes
 scdm quatuor aptos huius lib
 scriptores sicut dicitur fuit deli-
 bro duodecim prophetarum qui dividit
 scdm nrm scriptor partes aut huius
 libri patebunt psequendo pma pars
 continet epistolam beati iacobi . quod
 videtur induas partes s; in phemiu
 et tractatu Secunda incipit i dnm
 gaudiu p pma parte pmo destabit
 persona salutans ex nore cum dicit
 iacobus iste e iacobus minor frater
 quide apti filius alphi Alius vero
 iacobus qui dicit maior fuit frater
 iohannis apti . cu angeliste ne dicit

xpi seruis Non aut[em] dicit ap[osto]lus et
 filius zebedei Secundo ex religione
 t[ame]n dicit xpi seruis Non aut[em] dicit
 ap[osto]lus quia iste pluebat a conu[er]s[is] ex
 iudaismo qui p[ro]ferbant ex gentilitate
 ut patet act[us] vii Et in ep[isto]la pauli et
 pl[ur]ibus locis p[ro]pter quod eas inducit
 ad humiliacione[m] exemplo sui no[n] no[n]a
 uit se ap[osto]lum quod nome[n] e[st] dignitas
 sed seruis quod nome[n] e[st] subiectionis Con
 sequenter describitur persone salutate
 t[ame]n dicit Duodecim tribubus Et quo
 patet q[uo]d scribebat conu[er]s[is] de iudaismo
 Ap[osto]lus aut[em] iudaicus in duodecim tri
 bubus diuidebatur que sunt in dispersi
 one i[er]osol[im]itana iudee. Illos em[en] q[ui]
 erant iudea. patet in formate verbo
 qui iudus in formandi efficitur e[st]
 q[uo]d scripto Est em[en] ep[isto]la ier[osol]imita
 nis. et sic illi qui erant iudea iug
 metropolis e[st] ierusalem erant de dyo
 resi suis **C**onsequenter exp[ro]mit bona
 optata. t[ame]n dicit salutem s[ed] per gra
 tiam imp[er]it et glori[am] in futuro **C**
Omn[e] gaudiu[m] **H**ic incipit tractatus
 in quo beatus iacobus in format reede
 tes bene se habet p[ri]mo respectu sui
 2o respectu p[ro]ximi capitulo ii 3o re
 spectu dei capitulo iii i adu[er]s[us] Sedm
 ordmem doctrine amagis notis ad mag
 nota p[ro]cedendo Ista t[ame]n diuisio sic
 nominata no[n] e[st] p[re]fisa. qua[m] am[er]i
 te ponatur aliquid de p[er]tinenciis
 ad alias. et heroniso. et hoc p[ro]pter
 conu[er]sione[m] caritatis Circa p[ri]mam
 partem considerand[um] q[uo]d respectu
 sui homo se bene habet per hoc q[uo]d
 temptacionibus vniuersaliter resistit. et
 per hoc q[uo]d caritati humiliter acquiescit
 Quia p[ri]mu[m] caritatis vicia et ac

quiritur virtutes morales per sedm
 vero copelluntur ignorantia. et acquirunt
 virtutes intellectuales 2o incipit abi
 fratres mei p[ri]ma diuiditur in tres Na
 p[ri]mo beatus iacobus ponit suam in p[re]fati
 Sedm in fort[em] innotam conclusionem abi
 Glorietur aut[em] 3o remouet exone am
 ciuitatem opinionem abi Nemo cu[m] temp
 tatur p[ri]ma adhuc induas Quia p[ri]mo
 induat ad resistendu[m] temptacionibus in
 pl[ur]ibus incipit tectis 2o in dubijs i
 Si quis aut[em] resistit **C** Ad euidentiam
 p[ri]mi considerand[um] q[uo]d temptaciones motu
 indurentes de amissione iam h[ab]it[is] sunt
 vehemeniores quam ille. que inducit
 appetit[us] de acquisitione non h[ab]it[is] Unde
 dicit augustinus terrena diligenter ar
 tibus adapta quam concupiscentia transgredat
 Nam illa. velud incorporata p[er] se
 dicitur Ista vero adu[er]s[us] experientia
 repudiantur. et q[ui]nto sunt magis in
 timida tanto vehemeniores ut met[us]
 de amissione. uite seu membrorum ali
 quorum quam de amissione bonorum pas
 sionum Et id qui b[e]n[e] resistit tempta
 cionibus istis bene potest et alij
 resistere Quia secundu[m] quod dicit au
 gustinus Non e[st] consentaneu[m] con
 cupiditate cu[m] caritati qui met[us] non fir
 gitur Et id beatus iacobus docens
 resistere temptacionibus. ponit exemplum
 s[ed] de temptacionibus met[us] inducentibus
 De amissione iam h[ab]it[is] cuius modi s[ed]
 persecuciones in p[er]sonis vel rebus ia
 possessis **C** dicit igit[ur] omn[e] gaudi
 um i celeste gaudiu[m] q[uo]d includit in se
 perfectione[m] eminentius om[n]is ligni
 boni gaudij **C**onfirmate fratres mei
 finaliter consequi. cum temptaci
 onibus varijs mactitis. si fortiter
 eis resistitis. scientes q[uo]d p[ro]bitio.

fidei ore in persecutionibus per quas
declaratur homo fideliter adherere deo
quando per adversa quicquid non spera-
tur ab eo patientiam operatur nam
per talom patientiam scriptam virtus
patientie acquiritur per cuius quide-
hinc patientia talis que primo erit si-
difficilis redditur facilis patientia aut
opus perfectum habet in persecutionibus
enim illud quod accipitur primo sustinet est
tristitia hoc est vltimus in singulis via que
est appetitus vindicte contra persecutorem
et tertio adiuventus patientie suffert in-
firmitatem istam ut patet ex dictis et
per se videtur radicem duobus alijs quia
qui non trahitur in persecutionem non tras-
tatur contra persecutorem nec adit ad
quod bene dicitur quod in hoc habet opus per-
fectum propter quod subditur ut patet
perfecti et integri quia qui bene respicit
temptationibus istis de facili respicit
alijs ut supra dictum est in nullo defi-
cientibus quia sicut supra dictum est non
solum per hoc evitantur vitia sed
etiam acquiruntur opposite virtutes
¶ Siquis vir contra docet resistere
temptationibus incipit dubijs
temptatur enim quis aliquando de aliquo
apprehensio quod ignorabat esse licitum et
aliquando de malo sub specie boni pro
quod ad resistendum temptationi in huius
modi casibus necesse habet ab alio dirigere
infallibiliter directum est ipse deus qui
non deficit ad se advertenter recurrere
tibus quia si natura non deficit in
necessarijs multo magis actor nature
propter quod tales dirigunt per seipsum
vel per ministrum sicut patet actum
per de cornelio ad eius directionem imper-
petuum quod dicit beatus iacobus

Siquis autem vestrum indiget sapie-
tia quod contingit in dubijs postulet a deo
qui dat omnibus affluentem Nam omnibus
hominibus dat bona nature que sunt
magna valde et super hoc sed dispo-
nentes dat bona gratie que sunt maiora
et perseverantibus bona glorie que
sunt maxima Et non impetra sunt
gratis Nam frequenter in gratia audis
impetravit prophetas per beneficia
eis exhibita in exilio decepto in de-
serto et in terra promissionis Et da-
bitur ei Nam petitio semper exaudi-
tur quoniam fit pie pro se et perseveranter
postulans aut in fide ihesu christi nihil
hesitans de divina potestate ac etiam
voluntate dandi petentibus debite
se pie perseveranter et pro se qui et
hesitat de potestate seu voluntate
divina similis est fluctu maris quia
est in stabilis non hinc inde indeo
stabiliter fixam Nam ergo est in
homo ille qui accipiat aliquid adiuventum
de pertinentibus ad bona gratie quia
nature bona sunt bona et mala
communia Machi et Qui solem suum
omni facit super bonos et malos
et Si autem aliquis hesitet de proprio
defectu impedietur impetendo dubi-
tans ne petat insufficienti modo pro-
tali hesitatione non impeditur suo pos-
tulationis exaudire sed hesitans de
deo impeditur De quo ad hoc subditur
Vir duplex animo in deo adhaerens
non mundo inconstans est omnibus vitijs
suis in operibus suis nihil ducens
ad perfectum Et Gloriam postquam iacobus
induxit ad resistendum persecutionibus
hic contra concludit intentionem se quod

non solum sunt sustinende patienter
 sed etiam gaudenter quod dicitur in
 quod dicit saluator matthi 5 Beati
 estis cum maledixerunt vobis homines
 et persecuti vos fuerint et sequuntur
 gaudete et exultate quoniam merces
 vestra cupiosa est in caelis Et hoc est quod dicit
 Glorietur autem frater humilis et abiectus
 et depressus in exaltatione sua in caelis
 tibus finitur. **D**ives autem in humilitate
 sua promittit lacrimas. Et dicit gl'us
 Cui concordat scriptura. **Q**uia sicut flos sem
 transibit a cito de
 fiet eius potentia. Et ponit exem
 plum sensibile dicens. **G**ortus est
 enim p' r' ardore consistens in tunc
 vel leone. et arefecit fenum quia de
 fiet eius vigor et decore et applicat
 ad quoniam dicens quia et dives in tri
 neibus suis. s' potentia et gloria
 marcescit s' in morte it' aliquando an
 mortem. **B**eatissimus vir in spe qui sus
 fert temptacionem a q' non vincit ab
 ca sed vincit eam quoniam cum pharis
 fuit. sicut aurum in fornace acci
 piet coronam vite. et tunc est beatus
 vite quam repromisit deus dilige
 tibus se. quia nihil est acceptum deo
 nisi fiat exornitate p'ima. **C**orpus p'is
 Si distribuas omnes facultates meas deo
 meos pauperum it' sequitur. **C**autela
 tomant non habent nihil in p'dest
Nemo temptatur. **H**ic confessor ita
 predictus remouet errorem duplicem
 secundum remouet. **N**olite atque errare
 Circa p'imum sciendum quod quia potentia
 anime sunt adeo et actus carnis
 dixerunt aliqui. **Q**uod temptatio in
 ducens ad malum est adeo ita quod deus
 est actor mali culpe. **V**olentes por

hoc sua culpa peccata ex rursus p'p'
 quod remouet hoc dicens. **N**emo tu
 temptatur a per temptacione ad pecca
 tum inducitur dicit quoniam adeo
 temptatur quoniam hoc est falsum.
Dens enim in temptator malorum est sed
 bonorum tantum. **S**icut dicit Genes
 22 Temptauit deus abraham ut
 eius obedientia in nos sciret alijs. et
 daretur eis in exemplum quod enim non
 nem temptat inducens eum ad pecca
 tum. **V**im quibus vero temptatur
 tali temptacione ad peccatum inducitur
 a concupiscentia sua inordinata quod
 quod dicit augustinus 20. **D**emuratur di
 quod amor sui versus ad contemptum di
 facit ciuitatem dyaboli. ad quam per
 tinet homo peccatum generaliter. **E**t
 id amor sui tendens ad contemp
 tum dei qui est idem quod concupiscentia
 inordinata. **E**t causa omnis peccati
 Et subditur pressus enim de abstrac
 tus et allectus quia p'imo in surgit
 complacencia seu delectacio absque con
 sensu perfecto. et tunc ad huc sta
 nitur peccati venialis. **D**em concu
 p'iscentia cum conceptu et inualuit
 p'alter inducens ad consensum et per
 fectum peccatum. **V**ero cum consumatum
 fuit. **M**ore exteriori generat mortem
 Nam inducit ad reiterationem et
 consuetudinem ad quam sequitur obsti
 nacio que est mors anime. **N**ec aug
 mentum inducitur quod deus sit actor pe
 ccati videlicet eius. **Q**uia actus pec
 cati iniquum est actus aliquando
 est contra bonum et ideo
 reducit in deum. **S**ed iniquitas
 p'ima efficietur sed iniquitas
 tunc malus est tunc est p'iuacio nec

habet causam efficientem sed deficiente
sz maliciam voluntatis vel eius defectu
Sic modus claudicationis e avirute
gressiva effectus deformatus aut
motus e coarctate tobie ic **N**o
lite hic remouet pdm errorem q
sicut aliqui dixerunt deo ee actore
peccati iudicium e ita alij dixerunt
boni mri ee ab homine sicut pelagi
an dicentes homine sine gratia p
uitam eternam mereri quod remo
uet dicens Nolite errare Et subdit
in quo dme danti optimu quod est
bonu meitonu faciens hominem
vita eterna dignu Desiresim est de
stendens a patre lnnimū et no e
ab homine quia bonu meitonu ex
redit quoracionem nature create p
et sine ad quem ordinaru Sedm
illud pma Cor 12 Quibus non uid
net auris audiunt nec in cor hab
astondit et dicit que non e trans
mutaco In mutabiliter em facit
mutabilia sicut intellectus mri m
materialiter intelligit materialia Vn
dicit Boetius de consolatōe pmo
bilis manens dat tunc tū moueri
Et idem declarat philosophus in
phi⁷ nec vniuersalibus obam
bratio Nam in eo non sunt plu
res actus intelligendi et volendi s
sucedentes sed vno actu simpli
tissimo et eterno intelligit et vlt se
et omnia alia Voluntate genuit nos
Verbo **V**eritate a per
verbum **V**eritate a per
apa uel **V**eritate a per
Ego sum uia uitas et uita Ut

pmis mriū aliquod creature eius
quantū ad ee gratie quid hic mchoat
et perficitur quia gloria e gratia con
firmata **S**atis fratres mei post
quam beatus nathanus induxit fide
les ad respondēdū temptatōm hic
cōter inducit eos ad acquiescendū
uitati et pmo eam deuote audiendo
Secundo opere adimplendo et estote
autem factores Circa pmo dicit
Satis fratres mei dilectissimi a
sue debetis Sit omis homo uelox
ad audiendū uerbum uitate rardū
autem ad loquendū Nam hoc per
tinet ad doctōis officiu ad quod se
niger e psumptuosum et tardū
adnam Nam in p uicū oculū me
tis excreat et uia que e per zeliū
ipm aliquando perturbat Ut dicit
Gregorius in moralibz uia em vni
que e per uicū iusticiā dei non opat
mmis dicit et plus pgnat Nam
uia q e per uicū non solu iusticiā
omittē facit sed etiam frequet
ad faciendū iusticiā induat **C**onse
queter quom mcludit quōd
abruentes omes in mundiciā corpis
et anime que intellectū hitat et
abundantiā malicie rite pcessim
et augmētū usq apus iusticie ad
intellectū excreat iudicū e q
mansuetudine suscipite in psum
uerbum a uerbum fidei q mentibz
humanis debet in sei Est aut am
pictudo quedam tractabilitas mē
per qua debite disponit ad recipie
dū impressione uerbi dmi sicut
tere tractabilitas ad impressionē si
gilli ic Estote hic cōter indu
nt ad acquiescendū uitati apam

opere adimplendo Et primo facit p
 ponit Secundo remouet apponit ubi
 Si quis autem Contra pmi dicit qto
 res autem factores Verbi et non audi
 tores tunc precepta em diuina salte
 implibus sine decapabilibus et ideo
 non sufficit audire sed requirit opus
 propter quod dicit philosophus pmo
 ethi² Et illi qui sine contenta pte
 morali absq; opere sunt similes illis
 qui attente medicos audiunt sed nichil
 faciunt eorū quod dicit Et sicut ipsi no
 hnt corpus bene curati. sic nec illi
 anima ppter quod detali audire
 subditur. Hic comparatur. Antea con
 siderati volū nauitatis p sue a
 volū pū corpore in quo natus
 e opus in ppenilo. in quo videtur
 vmbriate et imperfete ppter quod ta
 lis consideratio paruum aut nullā
 facit impressionem. et sic de auditi
 preceptorū dei sine operacōe Q
 autem pppōit in lege perfecte li
 bertatis. in lege euangelica quod d
 lex libertatis. tunc quia e lex a
 moīs lex autē vetus fuit lex ti
 moīs Augustinus tertio libro ada
 mantū Breuis differentia legis
 et euangelij timor et amor timor
 autem respicit conditione pulem
 Amor autem libertatem Tunc quia lex
 noua liberat a seruitute et onere
 legis vetis. ut scriptū dicitur q
 sup² 2 mansit inai secundū ca
 nuendo. hic beatus facta suo est
 a. ex opere suo. **¶** Si quis hic
 conter remouet apponit quia aliq
 volebant conuē aciosi. credentes
 q eis sufficēt ad salutem pcepto

fidei ppter quod hic myphat dices
 Si quis putat se religiosum ee a vero
 et perfectū. non refrenans lingua
 suam iactando se q hic crede sibi suf
 ficit ad salutem sed seducens cor suū
 per falsam opinionē. Huius vana e
 religio. quia non ducit ad finem de
 bite sicut medicina dicitur vana
 que non inducit sanitatē Religio
 autē s. xpiana. et munda et inma
 culata apud deū a accepta apud
 eū. hec e iustare pupillos a. a. co
 erce se in opibus mē erga ppmū
 et in opibz mūdicie apud se opm
 et **Capitulum secundum et rotaria**
Patres mei postquā btus
 iacobus informauit fide
 les ad hū se habendū re
 spectu sui. Hic conter adem facit
 respectu ppmū. Et diuidit in duas
 partes Quia pmo inducit fideles
 ad bene se agendū habendū erga
 ppmū in collone boni. Sōdo in
 ciuitate mali capitulo in pma in
 duas Quia pmo facit pponit in col
 locē boni honorabilis. Qo in collocē
 boni conlus. Sic loquimur. **¶** Ad eū
 dentiam autē pmi duo sunt pmi
 tonda pmi e quid sit acceptio p
 pna. Secundo qualiter hec accep
 tio hē locū in prohibicōe bono.
 Contra pmi pmi dicit q quitas dis
 tributue iusticie in hac conspici
 q ata diuersis tribunt p dnm
 pportione ad dignitate vniuersū
 q ppter quod p ut tali distribu
 tōe attendat ad causam ppter q
 aliquis pportione ad tale do
 mū hac sit p dnm equitate ius
 tie distributue. ut p cācellatus

parentis promouit aliquem ad ma-
gisterium attendens ad suam sufficientiam
scientie perquam efficitur proportionatus
sive dignus respectu talis honoris. Et
si attendat ad personam tantum uel
aliam quamlibet causam que non facit
ad hoc que proportionet ad talem honorem
ut quia est consanguineus comparata
vel diues vel aliquid huiusmodi facit
contra equitatem iusticie distributive
Et per totum peccat quia non opponit
uirtuti nisi tantum. Et tale peccatum
uocatur acceptio persone seu personarum
Contigit tamen aliquando aliqua per-
sone conditione facere cum digna re-
spectu animarum uel non tamen respectu
alium sicut consanguineus facit alium
dignum ut in situat heres patris
my non autem uidetur ei magistratum
vel prelatum ecclesiasticum. ¶ Circa
secundum sciendum quod honor datur alicui
testimoniis uirtutis in ecclesia. Et
tunc sola uirtus est causa debita hono-
ris exhibendi. Et hoc contingit di-
placiter uno modo uirtus propria et sic
uirtuoso debetur honor. Alio modo
uirtus aliena. Et sic principes et
prelati sunt honorandi etiam si
sunt mali in quantum gerunt per-
sonam dei et communitatis cui pre-
sunt. Et eadem ratione parentes et
domini sunt honorandi propter parti-
cipacionem diuine dignitatis. Quoniam
deus est omni pater et dominus. Simili-
ter sancti propter signum uirtutis quod est
senectus. Et similiter diuites quia
maioris locum obtinent in commu-
nitatibus. Si autem solo intuitu di-
uitiarum honoratur tunc est acceptio

personarum et sic est peccatum. Et sic lo-
quitur gregorius omelia xxxviii di-
perbia in reconditur quia in hominibus
non naturam qua ad imaginem dei
facti sunt sed diuitias honorum
¶ Hinc igitur primi sunt acceptio
adulteram in qua beatus iacobus ex-
cludit a fidelibus personarum accepti-
onem perquam indebitus honor ex-
hibetur et sic eos reducat ad debitum
honoris exhibitionem in qua per predictum
quia primo querit mentem. Condi-
nit exemplum ab. Et em. Quod pro-
bat assumptum? audite fratres. Quod
excludit falsum intellectum? Si
tamen. Circa primum dicit. Nolite in
personarum acceptioe habere fidem indu-
cendo ad fidem uel recipiendo ad
ministrationem sacramentorum. Vel in-
trando in fide per bonam exhorta-
tionem sed tamen personarum acceptioe
que fit quia in istis debita causa non
attenditur. Ut patet ex predictis
sed indebita sed attendendo ad ipsum
questum uel ad aliud huiusmodi propter
quod predicta non debent exercei. Si
autem attendatur ad honorem diuini
et ecclesie bonum et deuotionem recipi-
entes fidem uel exhortationem non
est acceptio personarum in talibus sed
predicta magis exhibantur aliquibus
quam alijs secundum maiorem de-
uotionis ipsorum uel honoris diuini et ec-
clesie. Sicut conuasio constantini ad
fidem. et ex eius exemplo multi
valde conuerunt ad fidem et ex-
eius facto ecclesia est promota et ho-
norata. quia per totum orbem et sic
etiam laborare ad conuersionem et

mitionem in fide diuitu et paratu
 magis quam paupero. non e acceptio
 personaru. attendendo ad bona. que
 ex ipis puenire possunt. magis q
 ex paupibus. dm in aeternu popi glorie
 a fidei popi. qui e dñs et dator glie
 non solum personar acceptioem.
 sed solum mitoru gradus et quora
 anem **¶** Et em pmitentur hic
 rante pmit exemplum ad pparatu
 de paup et diuite ingredientibus
 congregacione fidelu merta **¶**
 patet dupliciter intelligi. Vno mo
 de paup et diuite infidelibus qui
 sunt ad fidem inducendi. Alio modo
 de paup et diuite fidelibus q sunt
 in fide mitioni. Si g pauper in
 fidelis vel fidelis condempnat q de
 eius comissione et mitione in fide pa
 vni aut nihil auetur. semper e
 peccatu. Similiter si deus ppter di
 uicias tantu mitoru s; comissione vel
 mitione in fide paup pponat quia
 utrobq a in utraq casu pmissio e
 acceptio personar. Et in hijs duobus
 casibus videtur loqui beatus sacros
 Si autem diues pphoret seu ppo
 natu. imprecatur paup non hndo
 respectu addiuitas m hoc semper
 e ans fatida peccate. Sed ad bonu
 q ex eius comissione vel mitione in
 fide pabiliter estimatur ecclesie pue
 mie non videt ee psonar acceptio
 nec peccatu. Et sic intelligenda e ista
 lecta cum subditur. Et si ei dixeris
 s; diuiti. tu fide hic bene. attendendo
 addiuitas peccate paup aut
 ditatis tu illis. ite apm gremio

vel ppter paupertatem pise ipm
 nung deo amabilem et honorabilem
 deo iudicando qo subditur facti estis
 iudices cogitacioni iniquar. **¶** Audite
Hic rante pbat pparatu s; q di
 ues ppter diuitias peccate non est
 magis honorabilis. nec pauper ppter
 paupertatem contemptibilis. Et hoc du
 pliter pmo diuina auctoritate cum
 dicitur. Nomen deus elegit paupes. **¶**
 patet de aplos. tu aplos elegit a
 quos diuites ut zacheu et lazaru di
 uites in fide ite quasi diceret ei debet
~~conformari~~ conformari et sic debet in
 cetera fieri. quia paupes in temporalibus
 diuites tamen in spualibus. Sic q
 corp spualibus diuitis magis pue
 nit honor diuini et bonu ecclesie.
 diuitibus in temporalibus s; pphoratur
 Bernado hoc idem pbat ex diuitu
 austeritate dicens. Nunc diuites per
 patenciam opprimunt vos. in bonis
 possessis dampnificando et apm trahunt
 vos ad iudicia. ut condempnem ad
 mortem in personis. hoc em frap
 tor fiebant merta pmitua. **¶** **L**ecto
 hoc pbat ex diuitu malignitate dices
 sive apm blasphematur bonu nomen
 s; iesu popi. Quod pait dicit Bern
 hardus. Et mel more melos mau
 re nihilus m corde. **¶** **S**i tamen **H**
 remouet falsu intellectu tunc pcc
 donca. Et hijs em q dicitur. Iedi
 uilibus possit aliquis crede q cent
 a fidelibus odiendi q remouet di
 tions. Si tamen leg pfiatus regale
 a auge regi data solum ppruas
 vead ac noni testamtu. Dilige
 pponiu nui pait te apm a. ad ead

beatitudinem concedendam et nomen
proximi intelligitur. omnis homo qui
ad imaginem dei factus est et ad bea-
titudinem aptus. Si autem personas
accipias modo predicto redarguit a
lege deuteronomio primo ita parvum audiet
ut magnum nec accipietis augere per-
sonam. Et subdit malum quod inde se-
quitur. Quicunque autem qui est intelligit
deum de pena dampni que est carentia
divine visionis quam meretur homo
per omnem transgressionem domini legis
quia peccatum mortale est transgressio
domini legis. sed penam sensus in-
currit graviolem qui plures trans-
gressiones facit. Et quod de pena damp-
ni intelligatur. littera sequens ostendit
cum dicit. Qui enim dixit. Non me-
thabeas. et ab amo enim deo sunt omnia
propter quod per omnem transgressionem
offenditur et per eandem eius visio tol-
litur. **Sic loquimur.** Hic contra
beatus iacobus in forma fideles
de colone boni viri qui conspici-
moperibus misericordie. Et dividitur in duas
partes. Quia primo facit quod dicitur. De
remouet apponit ubi quid dicitur.
Circa primum dicit. Sic loquimur et
sic facite. Ut opera vestra sint
vobis conforma. Et qualiter subdit.
Sicut per legem libertatis. et legem
euangelicam. magister iudicium
et per iudicium futurum. dicit distribu-
tione dicitur. ut dabitur sententia
beatitudinis concedende populo
in sermone mathei 23. **Verum**
benedicti patris mei. et subdit.
Quicunque enim dedit michi mandu-
care. et iudicium enim sine misericordia. et

mathei 23. **Ite** maledicti in igne
eterni. et sequitur. Quicunque enim et
dedit michi manducare. et super ex-
altat autem misericordia iudicium. Nam misericordia
dubie inter iustitiam et misericordiam
super dedit manducare. et ad partem me
Unde dicit. Rabi salomon super
adum qui apud hebreos fuit antiquus
constituit quod si maior pars iudicium
omne condempnet aliquem ad mortem
non propter hoc est misericordiam sed
expectanda est maior deliberatio. Si
autem maior pars in amolubet et
liberet eum et liberandum. **Quid**
prodeit. Hic contra remouet ap-
positum. sed quod fides sine operibus
valeat ad salutem. et hoc remouet
primo per rationem. et per exemplum
ubi dicitur. **Circa primum** po-
quadruplex ratio prima accipit. ex de-
fectu talis fidei. et est talis. Illud quod
est mortuum spiritualiter non potest
saluare eternaliter. fides sine operibus
est huiusmodi quia unificat per caritatem
amor autem diuinus non est otiosus
operatur autem magna si est. per autem
remouet operam amor non est. **Unde dicit**
gregorius omnia 23. Et hoc est intel-
legendum littera oportunitate operandi
propter quod fides que per dilectionem
non operatur mortua est. et sic inef-
ficax ad salutem. Et hoc est quod dicit
quod dicitur. **fratres mei** et quod pro-
deit ad salutem. **Si autem** hic
patitur secunda ratio que accipitur
ex simili. fides enim sine operibus
similis est verbo sine effectu. et
tale verbum nichil prodest. sicut
aliquis dicit. famelico. Vade et

con modo et non dat ei aliquid ad
 commendam Dale verbum nihil pro-
 dest sed magis e frustratoria Et hoc
 e q dicit Si frater et soror in di p
 it Et patet ex dictis lura vsp ibi
Sed dicit quis hic ponit tertia
 ratio q potest in fieri sic credeti q
 accipitur ex obprobrio quod patet in
 fern sic credenti quia non potest as-
 tondere fidem suam si non requirat
 que non verbis sed opibus bene as-
 tenditur vere Et hoc e q dicit Et
 dicit quis r potest dicit ronaliliter
 mperando sic credenti tu fidem habes
 secundum dictu tuu. ostende fide
 tuam in sine opibus quasi diceret
 non patris sed ego potero qui opera
 habeo **T**u credis Hic ponitur
 qra ratio et accipitur ex demostibz
 qui credunt ex euidencia signoz
 et contremisunt timore potant
 et tunc hoc non valet eis ad salute
 quia non poterunt agere apud micos
 Et similiter suo mo fides que non
 operatur per dilectione non pferit
 ad salutem **V**is aute sine hic
 tunc dicitur errore remouet in
 exemplum duplex ponens Qm
 ponitur Similiter pmi e opus
 abrahe quem pponit machendo
 contra aduersariu dicens Vis aute
 sine per exemplu o hano in
 ans. Dicit aut res inanis que
 non consequit finem debitu simi-
 liter medicina que non inducit sa-
 nitatem Et eadem ratio homo q
 opera bona non operat non consequit
 beatitudie Quomodo fides sine
 opibus otiosa quasi dicit osten-

dam e per exemplum pms mastri
 abrahe Adco sequitur pater m nome
 ex opibus iustificatus e quasi diceret
 sic Sed contra hoc uidetur dictu apli
 Ro iii Si em abraham ex opibus legi
 iustificatus e habet gloriā sed non ap-
 detur Et abidem in capitulo Ex opibus
 legis non iustificabitur quis caro Si-
 tendum q aplis ibi loquitur contra illos
 qui ceremonialia legis opera dicebat
 e necessaria ad salutem r qui tm
 cessauerat in morte xpi quantu ad
 efficaciam **H**ic contra ponit ex-
 emplum de obedientia abrahe ad de-
 um precedente ex magna dei dilectioe
 quo semper manet efficax ad salute
 om dicit offerens ysar filiu suu
 super altare Genes xxii parat b
 illu ymolare Ex fide et dilectione
 adden ut hie heb xi Credes q a
 mortuis posset oī saluare deus Ad
 subditur vides quomodo fides cooperat-
 batur opibus illius que non essent
 mitoria sine fide sine qua impossibi-
 le e placere deo Hebre xi Et ex op-
 bus fides confirmata e habitus
 em firmatur et manifestatur per
 opera et similiter magnitudo fidi
 abrahe apparuit ex eius obedientia
 filiu offerendo ppter quod fuit dic-
 tu fuit sibi adno Nūc cognoui q
 tuncas dmi r cognosce feci alios
 Notie em dei nichil atreptit deno-
 us Et suppleta e scriptura dicens
 credidit abraham deo it hoc om-
 dictu fuit abrahe Gen xov Non so-
 ln antequā offerret ysar sed et
 antequam manus eēt ex oblatione
 ysar scriptura illa dicit e sup-
 pleta magnitudo per hō magnitudo

fidei abrahe fuit alijs declarata ut
dicitur et sic concludit intentu
dicitur quoniam ex opibus iustificatur
homo et non ex fide tantu. Quare co
tra est necessariu ad iustificand.
Nam fides que non operatur per di
lectone mortua e et in foris. Et tunc
opera sine fide non sunt deo placentia
ut predictu e. **S**imiliter hic
ponitur secundum exemplum deraab q
ex fide. annus veri dei saluauit ex
ploratores iudeos ut hie iosephus.
Et per hoc apponit ad p^mu. qd
sue vi. Et consecuta e salutem ex
fide simul et opibus. Et hoc e qd dicit
Similit^r aut. et patet litta ex dicto
vsq; i. Et per aliam viam cyrenis
accepit em eos per ianuam emisit
per fenestram et iussit eos detinere
ad montana. ne reperiret aper
fecutibus instrata publica. Et sic
infertur conclusio intentu in dicto.
Sicut em corpus sine spiritu mortuu
e qua dat uitam corpori. Ita et
fides sine opibus. i. sine dilectione
operante que e uita anime. Iohannis
in Translati p^mo de morte ad uitam
quoniam diligis ac. **Capitulum III**

Nolite plures magistris ac
postquam licetus acobus
docuit fideles se habere ad
proximi incollocam. Hic cont^r
idem facit in curatone mali. Et p^mo
in uerbo. Ad ~~magistrum~~ in facto. tunc
in p^mo in duas quia p^mo osten
dit mala ex uita linguo pueni
entia. ppter que debet ab omnibus
refigit. Secundo bona ex taci
titudine sequentia ppter que

debet ab omnibus captari. Quis sapiens
p^mo in duas. Quia p^mo declarat ma
lum loquacitatis in dactna. Secundo
communi uita. i. in multis. Contra p^m
m^u sciendū qd ex loquacitate puenit
q aliqui presumptiose docere uolunt
quod nesciunt. Contra quos dicit. No
lite plures magistris fieri. Nam docere e
opus sapientis quoru p^mus e uis.
Stultorum autem in finibus e p^mo
Scientes quoniam manus iudicū su
mitis a maiorem condempnatione
meritis. Quia tales magistros fa
ciunt alios errare et per hoc multipli
tate dampnatores merentur. Ad hoc
Si tenus toto ducatu prebet ambo
in foueam cadunt. **¶** In multis h
cont^r ostendit malu loquacitatis in
communi uita. et hoc ex quatuor
s. quia sicut commu^r multipliciter
in naturaliter et in naturaliter. Secun
dum ponitur i. potest etiam. In
ibi. Omnis em i^r dicitur i. quia bⁱ
dicitur. Contra p^mu dicit. In multis
offendit omis. et maxime in uerbo
quia lingua sita e in lubrico. ppter
quod natus mouetur ad malu quam
alia membra. qd subditur. Si quis in
uerbo non offendit. hic perfectus
e. Quia facilius in radum
alia membra. Et quia pauci sunt
valde perfecti. Et uⁱ uⁱ dⁱ mil
le annu reperiri. qd uerū lingue
in sicut commu^r. **¶** potest etiam
hic cont^r ostendit qd in sicut ml
tupliciter pmittens ad hoc triplex
exemplu. p^mu e animale. Nam
equus qui e animal magnu. cir
cūducitur in freno paruulo. Se

mundum artificiale quia nauis magis
 cum paruo gubernaculo factu natura
 le quia modicus ignis magna pluam
 incendit Et eodem modo lingua que e
 modicu membru multa mala facit p
 contentiones detractiones seductiones et
 hinc mori Ita qd fecerunt mala pue
 nit exortio lingue Et ex dictis patet
 litta patet exortio que disturcent
 potest etiam fieri inuicem totu corpus
 p animalis magis et magna s ma
 la exaltat et pnotat ecce quantu ig
 nis a quam modicus et lingua s
 mala ignis e attondens contentiones
 seductiones et alia mala No subdit
 ueritas iniquitas sufficit mala lig
 qua virtualiter que maculat totu co
 pus Nam mala redimunt malu ag
 et in flama rotam nauitatis me
 cursum autem dicit qui assimilatur ro
 te que incipit et terminatur in eade
 pincto et sic homo nascitur in potes
 et ignorans et cum moritur naturalis
 redit ad eundem statum de commu
 nisi inflamata achemia a adya
 que sic nominatur eo qd iehemie depu
 tatur **¶** Omnes em nature hic com
 ostenditur qd in fiat mirabiliter p
 lingua mala non e domabilis sic
 cetera membra que pnt ligari et a
 suis artibus impediri non pnt aut
 lingua nisi prestidatur et hoc e
 qd dicitur Adms em natura best
 arum ite hic videmus ad sensum
 qd multa animalia forma domantur
 ab homine lingua autem maliloqua
 homi nullus quantumqz sapiens
 domare potest Et subditur ratio
 Est em inquietu malid quia pta e
 in lubro ut dicitur e Et plena ve

meno detractionis mortifero nam
 detrahitur inter se et de quo detrahit
 per in firmam et cu qui libens audit
 et se ipm perculsam **¶** Quia hic
 conter ostendit qd vniu lingue mfi
 rit in naturalis Contra em cursu
 nature e qd ex eadem cursu pcedat
 contraria s bndictio et maledictio
 Et hoc e qd dicitur Quia bndictio
 benedictio dei partem pbeneficis
 suis et mpa maledictio homines
 qui frequenter sunt innocentes qui
 ad similitudine dei facti sunt Et
 sic maledictio redimunt mdei Sic
 vitupiu factu ymagin regis redim
 dat impm Non oportet fratres
 mei fieri ita quia videntur nature
 contraria Et subdit ad hoc exemplum
 de fonte et patet litta Et in fine
 que non pducit vnas quia hoc es
 set contra eius natura Et similiter
 e quoddam de lingua qd creata est
 ad benedictu Et no maledictu e
 ei in naturale Et de aqua falsa que
 non fit dulcis sed manet asperitate
 nature sue lingua maledicta tms
 mutatur a natura sua ut dicitur
 e **¶** Quis sapiens postquam batus
 iacobus ostendit mala exloquanta
 te puenientia ppter que e si
 gienda hic conter ostendit bō
 extantur mrate puenientia que
 que e appetenda hec aut bona p
 sapientia et disciplina a bona consa
 tio eis annexa que batus iacobus
 pmo parit No sapientia distinguit
 ubi quod p zelum **¶** Contra pnuu
 endum qd extantur mrate qd consis
 tit in bonos audiendo puenit dis
 ciplina Nam discipuli boni pnuu

Et audire. Et auditu vero sapientia acquiritur et acquisita augmentatur. Phil.
primo audiens sapiens sapientior est.
Et sic vltimis sapientia in bonis opibus
manifestatur. Et hoc est quod dicitur. Quis
sapiens et disciplinatus inter cunctos. secundum
hunc acquisit uel in futurum uel utroque modo
quia sapientia acquisita huius die spernit ad
sapientiam in futurum. Sicut patet de
daniele et patris eius. Danielis primo.
ascendit in bona consuetudine per effectum
exteriorum. in mansuetudine sapientie.
¶ Quod si schol. hic contra. dis-
tinguit sapientiam mundanam et
diuinam. Secunda describitur in Quis
autem desuper sum est. Circa primum sciendum
quod sapientia humana hic dicitur que
per ratiocinationem et mendacia tendit ad fi-
nem indebitum et hoc procedit ex passioni-
bus inordinatis. et maxime inuidie
et odij. Et hoc est quod subditur. Quis
hinc amara et in inuidia habetis ad in-
uicem et contumacem sunt in cordibus
eorum et intentiones inferendi nocentem
et proximo. Nolite gloriari si dederitis
ad effectum tamquam si sapientes et
mendaces esse aduersus ueritatem. quia
non est uera sapientia. sed magna
stulticia. quod subditur. Non enim ista
sapientia desuper sum descendens. et
adco. a quo est omne bonum. sed terram
in quantum procedit ex concupiscentia
oculorum. inimialis procedens ex super-
bia uite ex concupiscentia carnis
dyabolica procedens ex superbia uite.
Et sic dicitur. sapientia mundana. quia quod
in mundo rediit ad ipsa terra prima
id est primo. **¶** Quis autem hic com-
describitur sapientia diuina sine

adco data. et ordinate primo quod a
termino a quo facit accedere quod est
malum. et dicitur. Quis autem desuper sum
est sapientia et adco data primo quod
pudica est et faciens recedere ab omni tur-
pitudine. Secundo quantum ad termi-
num ad quem facit tendere qui est ueritas
in qua quietatur appetitus. Quod
notatur. et dicitur. Demde pacifica.
Tercio quantum ad illa per que sapie-
tia procedit ad pacem seu finem ubi
per recessum a corruptela turpitudinis
primo occurrit homini quod modum debiti
motibus tenet. Et dicitur. modesta.
Secundo ut in hiis in quibus ipse
sibi non sufficit aliorum motibus ac-
quiescat. Et quantum ad hoc subditur.
inodabilis. Et hec duo pertinent
ad hoc quod homo pacem habeat in se
ipso sed ultra ad hoc quod sit pacifica
etiam alijs primo requiritur ut corpus
bonis repugnet. Et dicitur. bonis
consuetudine. Secundo quod defectibus
proximi compatitur in affectu. Et
quod ad hoc subditur. plena in
et fructibus bonis. Et requiritur
ut defectus aliorum emendare rati-
one fatigat. Et hoc est quod dicitur.
inudicans sine similitudine ne scilicet
correctione exerceat ex odio pro-
cedenti sub alitatis ostensione. Hec
autem hominis pacificatio in se et
tamen alijs in uia est quodammodo
perfecte pax in patria. Et sic est
finis sapientie. quod ut huius in uia.
Et subditur. fructus autem iusti-
tie est ueritas eterna. que per
iustitiam acquiritur et in fructu boni
consistit in pace seminata. Quia

paucitatem fructum futurum po-
tentialiter et imperfecte Sic pa-
fatio multa de qua dictum est continet
pacem eterne glorie **cap. iii**

Unde bella postquam beatus
iacobus monuit ne pro
malis inferatur verbo h'
consequenter inducit ad hoc quod non in-
feratur facto cui radicem valens
prehendere dicit unde bella quibus
in fortibus nominantur corporibus et in
rebus possessis. nomine ex concupis-
centiis vestris supple talia omnia
que militant. et dicitur in mobile
vobis. quia membra mouentur in talibus
malis a concupiscentia contra dictam
recte rationis concupiscentis et non he-
tis. quia frequenter tales non assunt
intenti ad dicitur in noctes et zo-
latis bonis mundantes. et non po-
tentes adipisci. satisfactione concupis-
centie vobis que semper ad malum
intenditur. ligatis et belligeratis et
non hētis Respiciatur eandem sen-
tentie ad maiorem ex aggregatione
Quia quod non postulatis aliquid
adco presumentes obtine quod concupis-
centis vobis fortitudine petitis et
non accipitis quasi dicit si aliquid
petitis adco non accipitis. et
subditur ratio. eorum male petatis
petendo ea que sunt salua vobis con-
traia ut inimici mortem uel pas-
sionem seu aliquid huiusmodi po-
subditur. ut in concupiscentiis vobis
in similibus et concupiscentias vobis
multiplicatis. in similibus in similibus vobis
vobis est compositum ab in et similibus
similibus. et sic in similibus est in similibus

Primo quod est concupiscentia mala
implere **Adulteri** Superius beatus
iacobus docuit fideles bene se habere
respectu sui et proximi Hic contra
idem facit respectu dei Et primo fa-
cit hoc ratione diuine bonitatis que de-
bet homines attrahere Secundo ratione
sue sinceritatis que debet recedentes
ab eo trere capitulo quinto prima inducit
Nam primo mouet a mundo et dyabolo
recedere Secunda facit addit accedere
Accessus enim ab uno contraio concedit
accessum ad aliud Secunda mouet
Appropinquare deo Contra primo mo-
uet relinquere mundum Secundo indu-
cit scripturam ad suum quod dicitur in
putatis Ego contra primo mouet a
mundo recedere et ab inordinata concu-
piscencia delectabili huius mundi dicitur
Adulteri sed recedentes appropinquare
que est lex diuina Sapientie vobis
Hanc amant et exquisiti cum au-
uente mea et quecumque mea sponsa
assumunt. et adherentes fornicatione
concupiscencie mundane Mesatis
quasi dicit bene debetis scire ex
ratione dictam et scriptam vobis
facta monitio. quia amicitia huius
mundi et inordinata adhesio delect-
tabili mundi huius inimica est deo
quia facit recedere ab ipso Quia quod
ergo voluit in hoc sequitur ex primo
patet Consequenter inducit scriptu-
ram ad suum quod dicitur in putatis
quia maniter dicit. quasi dicit
hoc Et non est putandum. quia non
continet aliquid falsum aut superfluum
ad inuidiam concupiscentie spiritus qui
habitabit in nobis Hec littera dupliciter

exponeitur. Vno modo de spiritu hu-
mano Et sic legitur de pressione Et
intelligitur assertive Et est sensus
q̄ spiritus humanus tendit ad invidia
ad tristitiam de bono alterius q̄
ordmate concupiscit q̄ pertinet ad amia-
ciam huius mundi. Ut patet ex dicto
Et secundum hunc sensum hec littera
accipitur de genesi xij. Vbi dicitur
Sensus enim et cogitatio cordis hu-
mani prona sunt in malum ab ado-
lestentia sua. Apostoli namque non
semper allegant verba scripture
sed frequenter sensu tantum. Et
secundum hunc sensum q̄ in medi-
ate subditur maiorem autem dat
gratiam. Dicitur de alio spiritu scilicet
divino alio modo dicta littera legitur
interrogative et intelligitur negative
ad invidiam concupiscit spiritus q̄
hinc in nobis quasi dicit non est
sensus spiritus sanctus q̄ hinc in nobis
requi datus fuit nobis in baptismo
non concupiscit a non facit. Vnde q̄
concupiscit ad invidiam. et non inducit
vos ad tristitiam de bono proximi q̄ fa-
cit amicitia huius seculi. Et secundum
hoc ista littera sumitur ex primo titulo
sapientie. Bemignus enim est spiritus
sapientie et sic non inducit ad in-
vidiam sed magis ad iuncta caritatem
q̄ subditur maiorem autem dat gratiam
que dat bona spiritualia que sunt me-
liora. Et hoc exponitur melius videtur
quam prima quia magis continetur
litteram ut patet. Et quia in libris
correctis primitur interrogative
non dicto et per se intelligitur
negative propter quod a maiora

que dat spiritus divini. Dicitur sic scriptura
in libro p̄bri. Dens superbus resistit
denegando eis gratie dona humilibus
autem dat gratiam. Nam humilitas
est debita dispositio ad deum. Hec enim littera
habet p̄briam in secundo translatione. Iuxta
vbi ista littera habet. Ipe deludet illi super-
et mansuetus dabit gratiam propter
quod concludit. Subditur q̄ estote deo
tamquam vere humiles ut det vobis
suam gratiam. **R**espice. Hic com-
mouet ad diabolo recedere. Circa quod
sciendum q̄ dyabolus est superbus in
q̄ dicitur de eo Job xl primo q̄
est rex super omnes filios superbie.
Quanto autem aliquis est superbius tanto
magis abhorret superari. Propter quod
dyabolus videns aliquem resistentem
fortiter dimittit eum temptare times
ne ab eo superetur. Propter quod rece-
dit ab eo ante finem belli. Vnde
dicit ambrosius super lucam. Quia
dyabolus in stare formidat quia
frequenter fugit triumphali. Et hoc
est q̄ dicitur. **R**espice autem dyabolo in-
vilitate repugnando. et fugiet ante
Appropinquante deo. Hic conspici-
bitis iacobus mouet accedere ad deum
ratione sue bonitatis que debet
attrahere quia ab eo procedit esse gratie
et esse nature primo ergo inducit
ratione primo. Secundo secundi ubi
Certe inquit. Circa primum sciendum. Quod
deum accedimus per dilectionem. Dilectio
vero dei inducit dilectionem proximi
propter quod inducit primo ad dili-
gendum deum. Secundo proximum. Et
inducit. Circa primum dicitur. **A**ppropinquante

te deo. que appropinquatio termina
 per dilectionem que est omnino amantibus
 omnino amato. et appropinquabit nobis
 dona gratie sue conferendo et etiam
 augmētando. Sed contra hoc videtur
 prima ratio. in hoc est certum. non
 quia diligimus deum sed quoniam ipse
 propter dilexit nos. Dicendum quod diligere
 est velle alii bonum. Sic igitur conside
 retur actus diuine dilectionis qui
 est in ipso procedit omnia temporalia
 cum sit eternis. Et sic loquitur quod
 in auctoritate inducitur. Si autem consi
 deretur huius dilectionis effectus qui
 est temporalis. per aliquid est procedens
 ex parte dei et aliquid ex parte ho
 minis. Sicut enim deus in fluxu
 gratie conuenit omnia ad se ipsum sic
 ad ultimum finem secundum et na
 ture. Sic in fluxu spirituali conuenit
 humana natura ad se sicut ad fi
 nem super naturam et hic in fluxu
 specialis non est actus gratia habitua
 lis sed est motus diuina sicut in spiri
 tus quo mouet humana naturam
 ad hominem inueniunt. sicut denegat. aut
 quam diu est in hac vita presentia. Et
 homines ad hunc in finem diuersi
 modo se habent. quia aliqui acquiescunt
 et permittunt ei. et sic ad gratiam
 habitualem de congruo disponunt. quibus
 disponit deus dat gratiam habitua
 lem per quam merito operantur. Alii
 uero resistunt in finem deo. Et
 sic merito eis habituales gratia de
 negatur. patet igitur quod dispositio
 ad gratiam de congruo est ab homine
 modo predicto procedit collatione gratie

habituales que est a deo hic appropinquate
 deo et appropinquabit nobis. Peremptu
 men hanc dispositionem de congruo procedit
 deus in finem. sed motus ad bonum in
 totum ad quod natura humana de se non
 potest assurgere. Et sic dicit saluator nobis
 in Nemo potest uenire ad me nisi
 pater qui misit me traxerit eum. Et
 sic patet quod principium in se simpliciter
 est a deo et non a libero arbitrio. **E**mi
 date hic contra inducit ad quendam
 amplexum diuine dilectionis dicens. **E**mi
 date manus et opera. et purificate
 corda. qui diligitis cordis mundiciam
 quater gratiam labiorum suorum habet
 amicum regem. **Q**ui. **Q**ui. **D**uplices
 animo. a qui prius fuit anima du
 plices. nunc deo nunc dyabolo et mundo
 adherendo miser est. et statim
 miser assumit recurrendo ad deum
 cuius spiritus est miser. et patet. **R**epus
 vester per dissolutionem. in luctum con
 uertatur per contritionem. **E**t autem
 in se letitia exordium. gaudium autem
 respicit meritum in deo. ut sit inui
 tatio integra in fide. sicut et in deo
 humilium in conspectu dei. quia in
 deo omnia quatenus latencia et non so
 lum in conspectu hominum qui quatenus ui
 dent potentia. et exaltabit quatenus
 celo. **U**bi est perfecta dilectio. **N**oli
 te detrahe. hic contra inducit ad di
 lectioem proximi remouendo dilectio
 nis impedimenta. Dicens. Nolite de
 trahere adulteram per quam in fert
 fame detrimetur et per hoc annuit
 apponit sicut satisfactio hanc fame
 et eius augmētum quod est apud di
 lectioem proximi qui detrahit factum

in ore aut qui iudicat fratrem suum
esse malum in corde detrahit legem quod
prohibet hoc factum leuitici xxxv No
ens suspensio nec immator in populis
et iudicat legem factam designans
esse malam quia facit tamquam licitum quod
apud deum illicitum Si autem iudicabit
legem non esse factam legis obediens
ei ut superior sed iudex tamquam superior
apud quod tamen est falsum quod subditur
Quis est enim legis lator et iudex sed
deus qui potest perire transgressores
et liberare legis factores Tu autem qui
es qui iudicabit proximum quod dicit Tu
aspicias tibi dominum officium ad tuum
maiorum intellectum stendum quod iudicare
quod auctoritate soli deo convenit hor-
bis autem ex divina commissione tam anse-
ro ecclesiastico quam in seculari qstata-
men commissio non se extendit ad ea
que sunt omnino occulta sed domino iudicio
referuntur Et hoc potest esse dupli-
titer Uno modo tamen processu ad puni-
tionem et hoc pertinet ad iudices
Alio modo sine tali processu et hoc per-
tinet ad alias etiam homines Scien-
dum tamen quod iudicium importat sente-
ntiam firmam de alio si ergo procedat
ad evidenciam facti nulla est pecca-
tum ut si quis iudicet alium homi-
nidam quia vidit eum homicidium com-
mittentem et idem iudicatur si pro-
dat ex vehementibus signis ut si
quis iudicat solum in sola iudicium
in iuda in eodem lecto et non ap-
pareat aliquid unde possit hoc
excusari in toto vel in parte Ut
conspicuitas nullum proinqua sit
minus ad filium vel in firmitas gra-
vis seu aliquid humilior et sit in

deus iudicat personas esse formicas
si ambe sunt solute vel adulteras si
ambe vel altera sunt ligate Si autem
procedat iudicium ex probabilibus solum
signis et est iudicium de gravi peccato pro-
catur est mortale quia tale iudicium est
contra calitatem proximi et oppositum af-
fectu Si autem non sit iudicium solum
ma sententia sed magis suspensio quia
quis incipit dubitare de bonitate pro-
ximi pro est veniale peccatum gravius
tamen vel minus grave propter maio-
ritatem suspitionis et probabilis et
leuitatis signorum **¶** Et nunc Hic com-
municat ad amorem dei ex bonitate eius
qua dat et conservat esse naturale
iudicium ad hanc considerationem et
remouens opposita dicens Ecce mihi
qui dicitis hodie aut crastino abino
ut quasi vestrum esse et compari sit-
tataliter iudicatione vestra tu tamen
non sit a deo subditur quid agno-
ratis quid sit iustitiam a futuris
quia deus potest interim operari
et vitam subtrahere non subdit Que-
re enim contra ista Et respondet Vapor
est ad iudicium parons a cito valde
transiens pro ut dicitis et proter
hoc debent dicere tamquam coacti aul-
tate Si dominus voluit et operemus
a proventes domine voluntatis motibus
factis vestris ex qua dependet vita
et omnis operatio vestra Nunc autem
exultabitis in superbiis vestris quod
domino adiutorio non indigatis ad
exultatio talis maligna est a ma-
lo igne ignita quia ad emone pro-
cedens et ad ignem vehementer di-
spans Et maxime homines lite-
ratos et scientes Secundu quod

dicatur luce xii Seruus q̄ cognouit
 uoluntatem dñi sui et non
 fecit uapulabit multis s̄ plagis
 Et hoc ē q̄ dicitur Sciens ergo bonū
 facere et nō faciēti peccatū ē illi
 et si sit homi necessitas eius omis-
 so ē peccatū mortale Si aut̄ sit bo-
 nū super erogationē panis est ve-
 male et aliq̄nullū

Mente nūc diuites post-
 quam beatus iacobus in-
 dixit ad herendū deo ex
 consideratōe sue bonitatis hic amē
 idem facit ex consideratōe sue scuei-
 tatis que maxie in iudicio apparebit
 Sciendū tamē q̄ illud iudiciū sit
 cōtēribile malis. s̄ erit consola-
 bile iustis unde saluator de ip̄o lo-
 quens luce xxi dixit ap̄tis hys
 autem fci mapiētibz respicite et le-
 uate capita ur̄a a exultate corda
 ut exposit gregorius omnia p̄ma nō
 beatus iacobus malis p̄mo munit
 iudicis terrorem ut ap̄ccat̄ repliē
 Secundo iustis eius fauorem ut ei
 sepabiliter adherant i pacētes q̄
 Circa p̄mū munit p̄mo timorem
 iudicis. cupidis et auarīs dicens a-
 gite nūc diuites s̄ ur̄as uolunta-
 tes. et ē yronica locutio. q̄ ē intelli-
 genda per contrariū nō subditur plo-
 rate uolulantes Est aut̄ uolulatio
 somis confusus. qui signū ē magni
 dolōis in m̄p̄iis ur̄is a p̄m̄serijs
 ur̄is. que aduenient uobis. in iu-
 dicio sumo ut patet ex scripturis
 et subditur duplex causa. p̄ma ē
 indebita honoz temporalū congre-
 gatio et confusio om̄diū Diuitie
 n̄estre naturales ut bladm̄ in

harco et omni melado et rēta huius
 mōi Consequenter loquit̄ de diuitijs arti-
 ficialibus dicens aurū et argentū. ur̄is
 eruginabit in terra abstandit. et mā-
 durabit carnes ur̄as. r̄ affliget quia
 est causa afflictionis in iehema p̄
 iudiciū quia tūc aū nō corpore affli-
 getur igne iehemie Theaurizatis no-
 bis ur̄am a aggregatis ur̄is dei condit-
 tam in nouissimis diebus. tūc est fina-
 le iudiciū **C**ōnter ponit̄ causa p̄da
 que ē pauperū defraudatio ecce merces
 oparior̄ uestror̄ ac clamat uas am-
 sando Secundu p̄ti s̄nt peccata que
 specialiter dicunt̄ clamare addēi sup̄
 innocentis acip̄o genes̄ q̄to Nox sing-
 ur̄is fratris tui clamat ad me dēra
 Vni contra natura p̄petratio genes̄
 xviii Clamor sodomior̄ et gomorreor̄
 multiplicatus ē at̄ Et pauper̄ defrau-
 datio ut dicit̄ hic Et clamor ur̄is
 maues dñi salbaoth a. operatū
 intront. ad faciendū iudiciū per
 angelos qui dicuntur eius exortat̄
 quia s̄nt exortatores dñe iuste et
Epulati estis hic secundo munit
 aroem carnalibus et lapsiuis Et hic
 ordinato quia diuitie prestant fo-
 menti huius mōi uicijs Dicit igit̄
 epulati estis super terrā. hac ē ip̄i-
 ti uici sed epurietis p̄gea Sicut p̄
 deduute epulone qui potius intōme-
 tis. guttam aque non potuit impē-
 re luce xvi Et in luxurijs emittit̄
 corda ur̄a in illis delectando. et bñ
 deluxoria loquit̄ p̄ gulam q̄ nimis
 trit p̄bi natura. quia semē ē desup-
 fluo alimēti de de aia it̄ **I**ndis
 acip̄ois Hic tertio munit̄ t̄ote
~~facibus~~ iudicibz et malignis quicq̄
 diuitijs suis et potentia mouent

persecutione iustis. eo qd sunt dissimiles
eis. Secundo quod dicitur sapie 11 in
persona coram. **C**irca veniens iusti
quoniam in vobis et nobis in iudicio ac
tensionis et a tempore primitiue eccle-
sie in quo fideles inducantur ad iudicia
et occiduntur sine sui resistencia et
sic ponitur hic singulare applicati-
onem dicitur occidit iusti et iustos quod
frequenter fit in scriptura. Aliqui autem
exponeunt hic de occisione populi qui de-
iustus anthonomastice. quia non solum
eiusus formaliter sed etiam effectus
alias iustificando nec respicit suos
occiditibus cum tamen possit resistere
Patientes igitur. **H**ic contra con-
solatur iustos ne tribulationibus de-
ficiant. Et primo inducit eos ad paci-
entiam. Quod ad dei reuerentiam ubi. **A**n-
te omnia autem. **C**irca primum dicitur pacie-
tes igitur estote fratres tribulationibus
usque ad aduentum domini. qui reddet vo-
bis mercedem laboris vestri. Et po-
nit exemplum dicens. **C**irca agricola
expectat usque ad tempus debitum
patienter ferens laborem in cultura
terre sue. donec accipiat tempera-
mentum et primitiuum fructum. **T**ercia est
promissio de qua loquitur reddit
duplicem fructum in anno. **A**pple ap-
puli et septembri patientes estote
repetitio est prime sententiae ad mai-
orem impressionem. **N**olite ingemiscere
fructus in adulterium. **V**identes mu-
tuas penas sed magis confortate
alterutrum ad fortiter tollerandum pe-
nitentes sepe cum intere videntes tri-
narium primi in vicem se horrabant
fortiter mori. **S**ecundo machabaeo
septimo. **C**irca non iudicem a con-

demptionem si per mutua quaedam
et luctu frangam per impatientiam
Circa iudex si populus ante iamua assis-
tit ad nos roborandi celeris et p-
mandum. **E**t inducit ad hoc exemplum
sanctorum dicens. **A**ccipite fratres contra
mali si quantum ad mala peccare et
non culpe. **Q**uia est in conspectu domini
mors sanctorum eius. **P**salmus concessio
decimo quinto. **E**t longanimitas meo
persecutionem permisi. **E**t laboris coti-
diani et patientie in aduersitate pro-
phetas vobis datus in exemplum ad
talia sustinendum. **Q**ui locuti sunt
in nomine domini constantiter contem-
p-
tis persecutionibus quas propter hoc pas-
si sunt. **S**icut patet de nichemza-
cham isaia jeremia. et pluri-
alibus. **C**irca beatificamus a beatis di-
cimus. eos qui sustinuerunt tribula-
tiones patienter. **E**t ad hoc inducit
duo notabilia exempla dicens sus-
ferentiam ad audistis. qui exem-
plar patientie datus est nobis et
finem vidistis domini qui in sua pas-
sione sustinuit dolorem acerbissimum
patientissime. **E**t dicit vidistis. qd
multi ad hoc veniebant qui pas-
sionem domini alii populi viderant
quoniam misericors est dominus in af-
fectu. et misericors in effectu. **E**t
maxima est misericordia dei pro
cessit qd daret nobis flumen suum
redemptionis nostre peccati et fortitudinis
exemplum. **¶** **A**n-
te omnia. **H**ic con-
inducit fideles inducit ad dei re-
uerentiam et hac inquitur. **P**ro
in uicem de uicem. **Q**uia in fene-
ti deuote alii tristiter aut. **Q**uia
sacramenti sustinetur a qui firmat.

Quarto in p[ro]m[iss]i cor[re]ctio[n]e ubi fra-
 tres mei Circa p[ri]m[us] dicit. Circa p[ri]-
 mu[m] dicit. Ante om[n]ia fratres mei no-
 lite iurare. et non p[ro]ponatis iuram[en]-
 ta omnibus verbis vestris et pro-
 missis. Hic dicitur ad remouendu[m]
 errorem alio[rum] qui dixerunt iuram[en]-
 tum esse frequentandu[m] eo q[uo]d dicitur.
Deutro[rum] decimo. Domini deum tuum
 timebis et illi soli seruies. q[ui] p[ro]p[ter] ad
 heretibus iurabis q[uo]d in nomine illius.
 p[ro]pter quod dixerunt q[uo]d frequentatio
 iuramenti facit ad reuenciam dei et
 sic exortenda. Sed hoc patet falsu[m]
 per dictu[m] xpi[m]i mathei quinto. Ego aut[em]
 dico uobis non iurare animo. Et
 per dictu[m] beati iacobi in hoc loco ho-
 c etiam patet per ratione[m] quia illud
 q[uo]d non querit nisi ad subuicendu[m]
 defectu[m] non e[st] perse appetendu[m] seu fre-
 quenda[m] sicut patet de medicina
 q[uo]d non atqui nisi ad subuicendu[m] in-
 firmitati. et sic e[st] de iuramento. quia no[n]
 queritur nisi ad subuicendu[m] defectu[m]
 quo animus homo non credit alii in
 quo casu subuicentur per iuramentu[m] et
 quo inducitur uitas dei infallibilis
 iuramentu[m] in se. Sicut em[en] iurat
 per deum uel maliqua creatura in
 q[ui]ntu[m] aduertit in ea uitas diuina. Ut
 per celum quia nomen dei e[st] uel
 per terram quia stabellu[m] pedu[m] eius
 e[st] mathei quinto. Iurare uero per
 creaturam secundu[m] se e[st] illicitu[m].
 Et sic patet q[uo]d iuramentu[m] non est i-
 ducendu[m] nisi in casu in quo e[st] neces-
 sariu[m] ad confirmacione[m] uirtutis. Et
 sic intelligenda e[st] auctoritas induc[t]a.
Deutro[rum] p[ri]mo. In tali em[en] casu p[ro] iura-
 tu[m] e[st] per nome[n] dei et non per noua
 ydoloz. Secundum quod dicitur.

Ep[isto]la xxxiii p[ro] nomina exioru[m] non
 iurabis quia per ea uitas confirmada
 non e[st] hoc em[en] pertinet ad in fidelitate[m]
 Sit autem sermo uester extra casum
 predictu[m] e[st] est non non. simpliciter
 affirmando ueritatem et negando falsi-
 tatem. Ut non sub iudicio a tandem p[ro]-
 natio decidatis. ex frequer iurac[i]o[n]e
 radendo in falsu[m]. et sic xxxiii. Con-
 miltu[m] iurans replebitur iniquitate.
Tristatur. Hic contor inducit ad
 dei reuenciam in feruori deuotione
 dicens tristatur quis in uobis a pati
 atidiam. que e[st] quedam tristitia in
 obsequijs d[omi]ni. oret equo animo et
 psallat a iuratur sp[irit]u erige adora-
 d[omi]ni deum deuote tam secreta. Ideo
 dicit oret. q[uo]d publice. et psallat.
 Oratio em[en] et psalmodia sunt cont[ra]-
 ditam tristitia[m] optima remedia. **¶**
Infirmatur. Hic contor inducit ad
 dei reuenciam in sumptu sacram[en]ti.
 Et p[ri]mo facit p[ro]p[ter] q[uo]d declarat
 q[uo]dam dictu[m] i[n] miltu[m] em[en] p[ro]m[iss]i
 facit in duplici sacram[en]to s[ci]licet in
 extreme et penitencie. Quantiu[m] ad
 p[ri]mu[m] dicit Infirmatur quis inuo-
 luis in firmitate de qua p[ro]babilitate
 dubitatur mai[or] nam apud sacra-
 mentu[m] e[st] exomitu[m] de hac antea q[uo]d
 ducit p[ro]p[ter] p[ro]p[ter] ecclesie id licet
 apud sacram[en]tu[m] fuit xpo in stru-
 tu[m] tamen per b[ea]tu[m] iacobu[m] fuit hic
 expressus publicatu[m]. Et oratio fidei
 saluabit in firmu[m] corporali. Ideo
 subditur. Et alleuabit em[en] doming
 ab in firmitate si expedit et si in
 peccatis sit nominalibus. remittet
 ei uirtute huius sacram[en]ti. **¶**
 Consequenter inducit ad reuenciam

sumendum penitentie sacramentum quo
remittuntur peccata venialia mortalia
dicens Confitemini ergo alterutrum. Et
quo patet quod confitendo debet fieri non so-
lum deo sed etiam homini. Unde et in le-
ge veteri sacrificia que offerbantur deo pro
peccatis offerbantur per manus sar-
dotum. Dicitur per prophetam. Nam confessio
tenetur orare pro confitente et commisso.
¶ Multum enim hoc confitendo declarat quod
dicitur scilicet quod oratio sit magne ef-
ficacie. Quia dicitur quod valet contra
tristitiam et ad dei reverentiam in sacra-
mentorum perceptione. Quod dicit multum
enim valet deprecatio iusti. Nam contritio
dein iusto dicitur. Non est
speciosa laus in ore peccatoris assidue.
Nam una de quibus qui faciunt orationem
semper exaudibilem est quod sit perse-
verans. Ille dicitur quod pia sit et pro se
Helyas homo erat similis nobis pas-
sibilis. Nam timore mortis fugit
a facie regalis. Tertio Regum quod
Et orando oravit ut non plueret.
tercio Regum quod super terram
Asrahel. Nam propter malitiam regis
Asrahel fuit illa plaga inducitur. Ut
dicitur fuit ab idem. Et rursum oravit
et celi dedit pluviam in regem quod
¶ Fratres mei hoc ultimo inducit
ad dei reverentiam in fraternis correcc-
tione que est actus dilectionis proximi et
per rationem ordinatur ad dilectionem et
reverentiam dei. Dicitur igitur. Si quis
ex vobis erraverit a veritate fidei vel mo-
ritur et converterit quis eum ab in fide-
litate ad fidem vel auctores admittit
res salvabit animam eius a morte
sed culpe et reherme et operit multi-
tudinem peccatorum. Et non inde

antur ad deo promittenda pena eterna
et sic ab eo recipietur in gloria ad quod
nos perducat qui cum patre et spiritu
santo vivit et regnat in secula se-
culorum Amen.

Johannes

Incipit Petrus apostolus
Capitulum primum et cetera.